

na, naročito stoga što smo odgovorni za podučavanje mladih umjetnika.

Pa ipak, u kojem pravcu formulirati koncepciju umjetničke subjektivnosti (u nerazlučivoj povezanosti estetske i etičke orijentacije) vis-à-vis divovske mašinerije digitalizacije, koja sve čisti i reducira? I preko gore spomenutih dualizama i antagonizama?

Postoji skupina umjetnika, teoretičara i umjetnika-teoretičara vrlo jakog afiniteta (koji ih, štoviše, povezuje s figurom kao što je Artoud) koji izgaraju pokušavajući pomaknuti izražajne gra-

nice jezika i strojeva, kao primarnih slučajeva strukture i poretka u posljednjih nekoliko stoljeća. U tim pokušajima oni u stvari otkrivaju te granice. Odnoseći se prema stroju, to je bez sumnje najteži put kojim se može ići. Spomenuo bih tek neke od zaslužnih. Otto Rossler, fizičar i primijenjeni teoretičar kaosa, koji po mom mišljenju pripada ovoj skupini, pokušava okupiti sudionike i promatrače u fiziku heterologije, koja priznaje etičku odgovornost; Peter Weibel još je jedan, jer nitko nije bio tako odlučan u propitivanju tehnoestetike, od njezine potencijalne

ARTHUR & MARILUISE CROCKER

Ratnici kôdova

Digitalna stvarnost sadrži alternativne mogućnosti za emancipaciju i dominaciju.

Kao manifestacija moći virtualne klase, digitalna stvarnost je definitivno gumula svijet u veliku povijesnu krizu. Cybertehnologija postaje prijeteći proces koji uzima danak i od prirode i od kulture, te posebno od našeg tijela, zbog brze obrade u masivnim a ipak virtualnim sustavima stvaranja slika. Cybertehnologija je u stvari oživjela u obliku virtualizacije jer nije tehnologija

snage, do znakova zamora; a tu je i Oswald Wiener, čiji su mi poetski tekstovi o fenomenologiji umjetne inteligencije beskrajno pomogli da shvatim da je senzibilno bogatstvo svega što strojevi ne mogu procesirati utoliko veće ukoliko se intenzivno i beskompromisno o svijetu strojeva misli kao o svjetskom stroju.

Nešto je artikulirano u strategijama i načinima življenja što, za mene, dostiže svoj najčistiji uzraz u *“Logičko-filozofskom traktatu”* (Tractatus Logico-Philosophicus) Ludwiga Wittgensteina,

tog neumornog ekvilibrista između beskompromisno preciznog mišljenja i života, koji se držao premise da filozofija nije nešto o čemu se razmišlja u akademskoj fotelji, već da ona treba biti stalna djelatnost usmjerena ka pojašnjavanju u svom vlastitom mediju, jeziku. *“Filozofija nije doktrina, nego aktivnost... Rezultati filozofije nisu ‘filozofske rečenice’, nego pojašnjavanje rečenica. Filozofija treba misao, inače zamašnjenu i mutnu, učiniti jasnom, i oštro je razlučiti”*.

koju možemo zadržati izvan sebe kao neživi predmet. Ona pokušava zagospodariti materijalnim svijetom i odbaciti materijalnu stvarnost u elektronsku kantu za smeće, u korist nečega što je elokventno opisano kao “područje koje nastanjuju bestjelesna bića”. Cybertehnologija stvara dva svijeta, različita i nejednaka, jedan virtualni, drugi materijalni. Radikalna podjela između ta dva svijeta svakog dana postaje sve očiglednijom.

Borba da se ponovo povežu tehnologija i etika, da se cybertehnologija promišlja postavljajući u odnos virtualnost i pitanja demokracije, pravde, društvene solidarnosti i kreativnog istraživanja, put je koji obećava. Naravno, ne mislimo da su tijelo i priroda izvan tehnologije, nego ih vidimo kao dio dinamičnog polja često duboko konfliktnih odnosa u kojima, na primjer, i samo tijelo može biti konstruirano kao “tehnologija”. Budući da je tako, ključno etičko pitanje bi mo-

glo biti: kakve su mogućnosti za virtualnu demokraciju, virtualnu pravdu, virtualnu solidarnost i virtualno znanje? Potraži za etikom izvan cybertehnologije, predpostavljamo i predložimo - natjerati etiku da duboko i brzo putuje unutar polja sila cybertehnologije, da postavlja naše etičke zahtjeve za socijalnom pravdom, za pomirenjem tijela i duha, te da se suprotstavlja najdemonjskim aspektima virtualne stvarnosti. Time slijedimo Foulcautov savjet za čitanje Nitzschea, pristup koji poštuje pisca (ili novu etiku) tjerajući etiku da se savija, puca, isteže i ječi pod nasiljem i težinom stalnih zahtjeva za značenjem.